

“İlmi iki senede, edebi ise yirmi senede öğrendim.”

(İmam Şafii)

NEDÂ

Yayın No: 16

Kitabın Adı: *Sohbet Halkaları İçin "MECLİS ÂDABI"*

Yazar: *Faruk Furkan*

Tashih&Redakte: *Abdullah Yıldırım*

Kapak Tasarım: *Ebyar Turab*

Baskı Yeri: *Konya*

Baskı Tarihi: *Ekim/2017*

Baskı: *Çetinkaya Ofset (0332 342 01 09)*

Fevzi Çakmak Mah. Hacı Bayram Cad. No: 18

Sertifika No: *25537*

İletişim

Neda Kitabevi

Şükran Mah. Başaralı Cad. No: 6
(Rampalı Çarşı No: 12) Meram/KONYA
Tel: 0,332 350 46 87

www.nedakitabevi.com

SOHBET HALKALARI İÇİN
"MECLİS ÂDABI"

-- *Faruk Furkan* --

2017 - *Konya*

HUTBETÜ'L-HÂCE

Hamd Allah'a özgüdür. O'na hamd eder, O'ndan yardım ister ve O'ndan bağışlanma dileriz. Nefislerimizin şerrinden, yaptıklarımızın kötülüklerinden O'na sığınırız. Allah kime hidayet ederse onu saptıracak yoktur. Kimi de saptırırsa onu doğru yola sevk edecek biri bulunmaz. Allah'tan başka hiçbir (hak) ilahın olmadığına, O'nun tek ve ortağı bulunmadığına şahitlikte bulunur, Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellam*'in O'nun kulu ve Rasûlü olduğuna tanıklık ederiz.

“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve sizler kesinlikle Müslüman olarak ölün.” (Âl-i İmrân Sûresi, 102)

“Ey insanlar! Sizi bir tek canlıdan yaratan, ondan eşini vücuda getiren ve o ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üreten Rabbinize karşı gelmekten sakının. Adını anarak birbirinizden dilekler dilediğiniz Allah'tan korkun. Rahimlerin haklarına saygısızlıktan da sakının. Şu bir gerçek ki Allah, sizin üzerinizde sürekli bir gözetleyicidir.” (Nisa Sûresi, 1)

“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve doğru söz söyleyin ki, Allah amellerinizi düzelsin ve günahlarınızı affetsin. Allah'a ve O'nun Rasulüne itaat eden, gerçekten de büyük bir başarıyı elde etmiştir.” (Ahzâb Sûresi, 70, 71)

En doğru söz, Allah'ın kelamı ve en doğru yol, Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellam*'in rehberlik ettiği yoldur. İşlerin en şerlisi bidatlerdir/dine sonradan eklenen şeylerdir. Dine sonradan eklenen her şey bidattir. Her bidat sapkınlıktır ve her sapkınlık da ateşe/cehenneme götürür.

GİRİŞ

İnsanoğlunun gün içerisinde hemcinsleri ile aynı ortamı paylaştığı birçok ânı vardır. Ve yine insanın, gün içerisinde onlarca mekâna girip-çıkması söz konusudur. Hele bir de bu insan dinine önem veren ve dinini öğrenmeye çalışan birisi ise, o zaman onun İslamî ortamlardan veya ders mekânlarından geri durması asla söz konusu olamaz. Yani böyle birisi, ilim ehli ve ilim talebeleri ile daha sık ve daha yakından görüşür.

Hayatın her alanını kuşatan ve her mesele için en mükemmel kanun ve nizamları vaz' eden dinimiz, bu konuda, yani '*meclis âdabı*' konusunda da son derece muntazam kaide ve kurallar, tavsiye ve nasihatler ortaya koymuş ve insanoğlunun bu alandaki eksikliklerini gidermiştir.

Biz bu küçük kitabımızda inşaallah, dinimizin "*meclis âdabı*" veya "*oturma-kalkma kuralları*" diyebileceğimiz mesele hakkında bizlere ne emrettiğini veya tavsiye sadedinde neler söylediğini ifade etmeye çalışacağız. Burada anlatacaklarımızı, sırf faydayı daha da artırmak için maddeler halinde zikretmeye çalışacağız.

Gayret bizden başarı Allah'tandır.

❁ BİRİNCİ KURAL ❁

bir müslüman'ın insanlar ile toplanmasının yegâne amacı; imanını artırmak, hayır elde etmek ve rabbinin rızasına erişmek olmalıdır.

İnsanlar birçok amaç için bir araya gelebilir; ama bir Müslüman'ın insanlarla bir araya gelmesi başka değil; sadece Rabbinin razı etmek içindir. Hangi amaç, hangi gaye ve hangi konu olursa olsun, onun derdi Rabbinin o anda neden razı olacağını tespit edebilmek ve bu doğrultuda amel edebilmektir. Bu nedenle hangi iş için insanlarla bir araya gelirse gelsin, o işte Rabbinin rızasını arar. İster ziyaret için, ister ticaret için, ister bir problemi halletmek için, isterse ders için olsun fark etmez, her halükarda Allah'ı razı edecek pozisyonlar gözetir, fırsatlar kollar. Müslüman'ın bilinçaltında yatan temel düşünce "*Hangi işi yapsam da Rabbinin hoşnutluğunu kazansam*" veya "*Hani*

sözü söylesem de *Rabbimi razı etsem*” şeklindedir.

Onun temel gayesi bu olduğu için insanlarla hangi amaç için bir araya geliyor olması onda bir değişme meydana getirmez.

Bu gerçeği iyice kafamıza yerleştirdikten sonra şunu çok net bir şekilde söyleyebiliriz ki, bir Müslümanın insanların bir araya geldiği meclislere, özellikle de ders ve toplantılara Rabbini razı etme amacından başka bir gaye ile gitmesi asla uygun değildir.

Bugün kimi Müslümanlara baktığımızda, onların, derslere “*İmanımı nasıl artırırım? Acaba bu dersten ne şekilde istifade edebilirim?*” gibi bir amaçla değil de, sadece göremediği arkadaşları ile bir araya gelmek ve onlarla hasbihâl etmek için gittiklerini müşahade etmekteyiz. Bu gaye çok kötü olmamakla birlikte, asıl gaye de değildir. Bir Müslümanın ders ve sohbetlere gitmesindeki temel hedef; imanını artırmak, bilgi eksikliğini gidermek, dinini öğrenmek ve o ortamdan istifade etmek olmalıdır. Müslüman

temelde bu amacı güderse arkadaşları ile görüşmesi zaten beraberinde gelecektir. Ama temel olarak arkadaşlarını baz alır ve istifadeyi ikinci plana iterse, o zaman hem dersin bereketinden istifade edemeyecek, hem de niyet bozukluğundan dolayı Allah tarafından hiçbir ecre nail olamayacaktır.

Bu nedenle kardeşlerimize ısrarla nasihatimiz; ders ve sohbetlere giderken niyetlerini gözden geçirmeleri ve salih bir amaçla derslere gitmeleridir. Bunu becerebilirlerse, inşaallah istifade hâsıl olacak ve ortaya Allah'ın hoşnut olduğu bir topluluk çıkacaktır.

BİR İTİRAZ

Burada bazıları şöyle bir itiraz ortaya atabilirler:

“Siz ‘İnsanlarla yalnız Allah’ın razı olacağı bir amaçla bir araya gelinir’ diyorsunuz. Şimdi, biz nasıl olacak da her oturumumuzu Allah’ın razı olacağı bir ortam haline getirecek ve her meclisi hayır meclisine dönüştüreceğiz? Bu çok zor bir şey değil mi?”

CEVAP: Eğer bizim temel gayemiz ‘din’ olursa, boş konuşmalardan yüz çevirmeyi kendimizi gaye edinirsek ve her anımızın hesabını Rabbimize vereceğimizi aklımızın bir köşesinde sürekli canlı tutarsak, dünyanın en kâfir ve en fâsık insanları ile bile bir arada bulunsak, o ortamı çekip çevirir ve ne yapıp edip Allah’ın izni ile hayra vesile olan bir yer haline getiririz.

Burada önemli olan “*etkilenen*” pozisyonunda değil de, “*etkileyen*” konumunda olabilmektir. Çünkü bir insan etkileyici olmazsa, mutlaka etkilenici olur. Etkilenici olduğunda da, bâtılın hüküm sürdüğü meclislerde ya siyasete, ya futbola, ya da boş gündemlere kurban gider ve onların bâtıllarına dalanlardan olur.

Unutmamak gerekir ki, Kur’an-ı Kerim’de boş işlere ve bâtıl şeylere dalmak kâfirlerin özelliklerinden birisi olarak zikredilmiştir. Rabbimiz *celle celaluhu* şöyle buyurur:

مَا سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمَصْلِيِّينَ وَلَمْ نَكُ نُطْعِمِ
الْمِسْكِينَ وَكُنَّا نَحْوُ مَعَ الْخَائِضِينَ وَكُنَّا نَكْذِبُ يَوْمَ الدِّينِ
حَتَّىٰ أَنَا الْيَقِينُ

“Sizi Sekar’a (bu yakıcı ateşe) sürükleyen nedir? Onlar derler ki: Biz namaz kılanlardan değildik. Düşkün kimseyi doyurmazdık. Bâtıla dalanlarla biz de dalardık. Ceza gününü de yalanladık...” (73 Müddessir/42-47)

Elbette ki düşkün kimseyi doyurmayan veya bâtıla dalanlarla beraber dalan kimse kâfir olmaz; ama kâfirler hep böyle davranırlar. Hakkı dinlemez, öncelemez ve ona kulak asmazlar. “Rabbim bu konuşmalarımdan, bu meclisimden, bu ortamımdan razı mıdır, değil midir” umursamazlar. Bir Müslüman onların oturduğu yerlerde kendi doğrularını gündem edemezse, onların doğrularını dinlemek zorunda kalır ve eğer ortamı da terk etmiyorsa o zaman –Allah korusun– onlarla birlikte bâtıla dalmış olur.

Bu nedenle bizlerin son derece uyanık olması ve boş şeylerin konuşulduğu ortam-

ları kendi lehine çevirmeyi bilen insanlar gibi davranması gerekmektedir.

İmam Şafî *rahmetullahi aleyh*'in şöyle dedi nakledilir:

“Sûfîlerle bir süre arkadaşlık ettim, ancak şu iki güzel sözün haricinde onlardan hiçbir şey istifade edemedim:

1- *Zaman bir kılıçtır; sen onu kesmezsen, o seni keser.*

2- *Sen nefsini hak ile meşgul etmezsen, o, seni batıl ile meşgul eder.*¹

Bu söz, gerçekten de üzerinde düşünmeye ve uzun uzun değerlendirmeye değer bir sözdür. Eğer biz kendimizi, arkadaşlarımızı, işimizi, ortamımızı, derslerimizi, oturup kalkmalarımızı, meclislerimizi, bir araya gelişlerimizi “hak” ile bezeyemezsek, muhakkak ve muhakkak bâtil bize galebe çalar ve savunmuş olduğumuz hakkı gölgeler. İşte bu nedenle bizlerin daima hakkın tâlibi ve yardımcısı olması gerekmekte ve her orta-

---

¹ İbn Kayyim, “Medâricu's-Sâlikîn”, 3/129.

mımızı hakkın mahkûm edildiği değil, hâkim kılındığı yerler haline dönüştürmemiz icap etmektedir.

MECLİSLERİMİZDE İMANLARIMIZI YENİLEMELİYİZ

İnsanlarla bir araya geldiğimiz meclislerde boş boş oturmak ve faydasız şeylerle vakit öldürmek yerine, imanımıza fayda getirecek ve bizi Allah katında biraz daha değerli kılacak şeylerle meşgul olmamız gerekmektedir. “O halde meclislerimizde neler yapmalı, nasıl bir ortam hazırlamalıyız ki, *Rabbimizi razı etmiş olalım?*” sorusu gündeme gelmektedir. Biz bu soruya, saha-benin önde gelen şahsiyetlerinden Muaz b. Cebel *radıyallâhu anh*'in şu tavsiyesi ile cevap verelim:

اجلس بنا نُؤْمِنُ سَاعَةً

“Otur bizimle, iman edelim bir süre.”²

Veya orijinal tercümesi ile söyleyecek olursak:

---

² Buhari rivayet etmiştir.

“Otur da, bir saat iman edelim.”

Rivayette yer alan “saat” lafzını günümüzdeki kullanıldığı anlamıyla anlamamak gerekir. Çünkü Rasûlullah *sallâhu aleyhi ve sellem* döneminde tedavülde olan saat tabiri, bugünkü gibi altmış dakika için kullanılmazdı. “Çok uzun olmayan, orta düzeyde bir süre” anlamında ifade edilmekteydi. Bu nedenle Muaz *radıyallâhu anh*’ın sözünü “Bir süre”, “bir müddet” şeklinde anlamalıyız.

İşte meclislerimizde ne yapmamız gerektiğini Rasûlullah’ın güzide sahabîsi böyle ifade ediyor:

“Otur da, bir saat iman edelim...”

Demek ki iman etmek için oturacak, imanlarımızı artırmak için bir araya gelecekmiz.

Burada akla, “Zaten onlar mümin değil miydi? İman etmiş birisi tekrardan nasıl iman edecek?” şeklinde bir soru gelebilir. Biz bu soruya şöyle cevap veririz: Bilindiği üzere iman, Ehl-i Sünnet’in cumhuru nazarında artıp-eksilir. Bunun için buradaki

“*iman edelim*” sözünü, “*imanımızı artıralım*” şeklinde anlamalıyız.

Onlar mümin olmalarıyla birlikte sürekli imanlarını zirveye taşıma peşindeydiler. Mümin oldukları halde hep imanlarını artırma gayesi taşıdılar. Bu nedenle bir araya gelmelerine “*iman etme ânı*” adı verdiler. İşte, ibareyi bu şekilde anladığımız zaman ortada herhangi bir işkâl kalmayacaktır.

HAYIR ÜZERE KURULMUŞ MECLİSLERDEN İSTİFADE ETMEK GEREKİR

İnsanlarla oturduğumuz ve bir arada bulunduğumuz yerler, eğer hayır üzere kurulmuş meclisler ise oradan mutlaka istifade etmemiz gerekmektedir. Üstte de değindiğimiz gibi, oralara sadece “*laf olsun, vakit dolsun*” amacıyla gidersek, hem boş bir işle uğraşmış, hem de Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in bir tavsiyesine muhalif davranmış oluruz. Çünkü Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*, hayır üzere kurulmuş meclislerden istifade etmeyi ve oralardan faydalanmayı

bizlere emretmiştir. O, bir hadisinde şöyle buyurur:

إِذَا مَرَرْتُمْ بِرِيَاضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوا قَالُوا وَمَا رِيَاضُ الْجَنَّةِ قَالَ جِلْدُ
الدِّكْرِ

“Cennet bahçelerine uğradığınız zaman oralarda otlayın/faydalanın.”

Sahabe dedi ki:

—Ey Allah’ın Rasûlü! Cennet bahçeleri de nedir/nerelerdir?

Rasûlullah *sallallahu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

— *Zikir halkalarıdır.*”³

Diğer bir rivayette de şöyle der:

“Cennet bahçeleri, ilim meclisleridir.”⁴

MECLİSLERDE NELER YAPMAMIZ GEREKİR?

Efendimiz *sallallâhu aleyhi ve sellem*, bizden sadece meclislere gidip oralarda oturmayı

---

³ Elbanî hadisin “**hasen**” olduğunu belirtmiştir. Bkz. *Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Sahîha*, 2562

⁴ Elbanî hadisin “**zayıf**” olduğunu belirtmiştir. Bkz. *Da'ifu'l-Camii's-Sağîr*, 700.

istememiştir. Aksine oralara gidildiğinde bir şeyler yapmamızı bizden talep buyurmuştur.

“Cennet bahçelerine uğradığınız zaman oralarda otlayın/faydalanın.

Ebu Hureyre *radıyallâhu anh* der ki:

—Ey Allah’ın Rasûlü! Cennet bahçeleri nerelerdir, diye sordum.

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*:

—Mescidlerdir, buyurdu.

—Ey Allah’ın Rasûlü! Peki, (oralarn) otlağı nedir, dedim.

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*:

—*Subhânallah, elhamdulillah, lâ ilâhe illallah, Allahuekber (demek)dir*, diye karşılık verdi.⁵

Başka hadislerde meclislerde Allah’ı zikretmemiz, O’nu gündem etmemiz, O’nu konuşmamız emredilmiş ve buna büyük mükâfatlar vaat edilmiştir:

---

⁵ Silsiletu'l-Ehâdîsi's-Da'ife, 1150.

ما جلس قوم يذكرون الله عز و جل إلا ناداهم مناد من السماء
قوموا مغفورا لكم قد بدلت سيئاتكم حسنات

“Her hangi bir topluluk Allah’ı anmak için oturursa, gökten bir münadî onlara ‘Haydi, günahlarınız bağışlanmış ve kötülükleriniz iyiliklerle değiştirilmiş olarak kalkın’ diye seslenir.”⁶

EĞER ALLAH ZİKREDİLMEZSE?

Allah’ın zikredilmediği, O’nun ayetlerini anlatılmadığı veya O’nun dinini konuşmadığı meclisler, kıyamet günü bizler için muhakkak sûrette pişmanlık vesilesi olacaktır. Bunu falanlar, filanlar değil, bizzat Allah adına konuşan mübarek elçi Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem söylemiştir. O, şöyle buyurur:

مَنْ قَعَدَ مَقْعَدًا لَمْ يُذْكَرِ اللهُ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ عَلَيْهِ مِنَ اللهِ
تَعَالَى تِرَةٌ وَمَنْ اضْطَجَعَ مَضْجَعًا لَا يُذْكَرُ اللهُ تَعَالَى فِيهِ كَانَتْ
عَلَيْهِ مِنَ اللهِ تِرَةٌ

⁶Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Hadis “sahih”tir. Bkz. Silsiletu’l-Ehâdîsi’s-Sahîha, 2210.

“Kim bir yere oturur da orada Allah’ı zikretmez/anmaz ise, Allah’tan ona bir pişmanlık yazılır. Kim bir yere yaslanır orada Allah’ı zikretmez (anmaz) ise, Allah’tan ona bir pişmanlık yazılır.”⁷

ما من قوم يقومون من مجلس لا يذكرون الله تعالى فيه إلا قاموا
عن مثل جيفة حمار وكان لهم حسرة

“Bir mecliste oturup da Allah’ı zikretmeden oradan kalkan bir topluluk, sanki ölü eşek yiyip de kalkanlar gibidir. (Ayrıca) bu oturma onlar için bir pişmanlık olur.”⁸

Bizler oturduğumuz ortamlarda Allah’ı, Rasûlü’nü ve İslamî meseleleri gündem etmez ve bu şekilde oradan ayrılırsak, o zaman sanki eşek eti yenen bir sofradan ayrılan insanlar gibi oluruz ve bu oturmamız bizim için bir pişmanlık vesilesine dönüşür.

“Böyle bir mecliste oturmak acaba nasıl pişmanlık olur?” diye akla bir soru gelirse, bunun cevabını başka bir hadis-i şeriften

---

⁷ Silsiletu Ehadisi’s-Sahîha. Hadis “sahih” tir.

⁸ Ebu Davut rivayet etmiştir. Hadis “sahih” tir.

istifade ederek verebiliriz. Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

مَا مِنْ أَحَدٍ يَمُوتُ إِلَّا نَدِمَ قَالُوا وَمَا نَدَامْتُهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ إِنْ
كَانَ مُحْسِنًا نَدِمَ أَنْ لَا يَكُونَ أَرْذَادَ وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا نَدِمَ أَنْ لَا
يَكُونَ نَزَعَ

—Ölen her insan mutlaka pişman olacaktır.

Rasûlullah'ın huzurunda bulunanlar:

—Ya Rasûlallah! Onun pişmanlığı da nedir, diye sordu.

Bunun üzerine Peygamberimiz sallallâhu aleyhi ve sellem şöyle buyurdu:

—Eğer iyi bir kimse ise iyiliklerini artırmadığına, şayet kötü bir kimse ise kötülüklerinden vazgeçmediğine pişman olur.⁹

HAYIR KONUŞULAN MECLİSLERE RAHMET YAĞAR

Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem şöyle buyurur:

---

⁹ Tirmizî rivayet etmiştir. Hadis “zayıf”tır. Bkz. Da'ifu't-Terğîb ve't-Terhîb, 1960.

“Bir cemaat, Allah’ın evlerinden bir evde toplanıp Allah’ın kitabını okur ve onu aralarında müzakere eder, anlayıp kavramaya çalışırlarsa, üzerlerine sekine iner ve kendilerini rahmet kaplar. Melekler onları kuşatırlar, Allah onları kendi nezdinde bulunanların arasında anar.”¹⁰

Selman-ı Farisî *radıyallahu anh*, Allah’ı zikreden bir toplulukla beraber bulunuyordu. Derken yanlarına Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* geldi ve:

‘Biraz önce siz ne söylüyordunuz? Ben üzerinize rahmet indiğini gördüm ve o rahmete ortak olmak için (yanınıza) geldim’ buyurdu.”¹¹

HAYIR KONUŞULMAZSA NE OLUR?

* Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* bir mecliste idi. Bir ara gözünü göğe doğru kaldırdı, ardından indirdi. Bir süre sonra tekrar kaldırdı. Sonra neden böyle yaptığı

---

¹⁰ Müslim, Zikir, 38.

¹¹ Hâkim rivayet etmiştir. Bkz. el-Müstedrek, 1/122.

kendisine sorulunca, “Bu topluluk, Allah’ı anan, zikreden bir topluluktur. Melekler tıpkı bir kubbe gibi onlara sekînet indirilmekteydi. Tam onlara yaklaştıklarında içlerinden birisi boş ve bâtil bir söz konuştu, bunun üzerine o sekînet onlardan uzaklaştırıldı” buyurdu.¹²

İbrahim en-Nehâî rahimehullah der ki:

* Kişi bir toplulukla beraber oturur. Sonrasında Allah’ın razı olacağı bir söz söyler ve bu sebeple hem onu hem de etrafındakileri rahmet kaplar. Ve yine kişi bir toplulukla beraber oturur. Sonrasında Allah’ı kızdıracak bir söz söyler, bu sebeple hem onu hem de etrafındakileri Allah’ın gazabı kaplar.¹³

---

¹² İbn Mubarek, Zühd, 943. Kenzu'l-Ummal, 1879. “Mürsel” olarak rivayet edilmiştir.

¹³ Sünenü Said b. Mansur, 4/1407. “Hasen”dir.

❁ İKİNCİ KURAL ❁

kapı âdabına riâyet edilmelidir.

Kapıya geldiğinde dikkat edilmesi gereken bir takım kurallar vardır. Bunların ilki “zile basmayla” veya “kapı tıklatmayla” alakalıdır. Bir Müslümanın üç kereden fazla zile basması veya kapıyı çalması caiz değildir. Rasûlullah *sallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

*“Sizden birisi üç kere izin ister de kendisine izin verilmezse, hemen geri dönüp gitsin.”*¹⁴

Bugün kimi insanlar bir arkadaşını veya bir yakınını ziyarete gittiklerinde kapıyı açana kadar zile basmaktalar. Oysa bu son derece yanlış ve İslam’ın yasaklamış olduğu bir ameldir. Bir Müslüman ancak **üç kere**

---

¹⁴ Buharî ve Müslim rivayet etmiştir.

zile basıp, kapıyı tıklatabilir. Daha fazlasını yapması hem İslam'a, hem de edebe aykırıdır.

Evdeki insan belki müsait değildir?

Belki banyoda, belki de tuvalettedir?

Bu nedenle zile yüklenmek uygun düşmez.

Kapı çalarken dikkat edilmesi gereken en önemli şeylerden birisi; içerideki insanın namaz kılıyor olabileceğini hesaba katarak hareket etmektir. Bu nedenle kapıya geldiğinde içerideki kimsenin dört rekâtlık namaz kılabilceği bir süre beklemek gerekir. Yani zile basışımızı dört rekâtlık bir namazın kılınabileceği bir süreye yaymalıyız. Şu hâdise hepimizin başına gelmiştir: Tam namaza durursunuz, derken kapı çalmaya başlar. Siz namazınızı tamamlamak için uğraşırken bakarsınız adam çekip gitmiş...

İşte böylesi bir şeyin olmaması için dört rekâtlık bir namazın kılınacağı bir süre beklemek gerekir.

Dikkat etmemiz gereken bir diğler husus da; kapıyı rıfk ile yavaş bir şekilde çalmasıdır. İçeride bir çocuğun uyuyor olma ihtimalini, derse başlanıldığını veya büyük insanların gelmiş olabileceğini daima hesaba katarak hareket etmeli ve zile abanmamalıyız.

Bilmemiz gerekir ki Müslüman, her işini kibarca, nezaket kuralları çerçevesinde, kimseyi rahatsız etmeden yapmaya gayret edendir. Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الرَّفْقَ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانَهُ

“Şüphesiz ki yumuşaklık (nezaket ve kibarlık) hangi işte bulunursa, onu güzelleştirir; hangi işten de çıkarılırsa onu çirkinleştirir.”¹⁵

Kapıya gelindiğinde dikkat edilmesi gereken bir diğler kural da; kapının önünde durmamak, sağ veya sol tarafa geçerek

---

¹⁵ Müslim, Birr, 78.

beklemektir. İnsan eğer kapının tam karşısında durursa, kapı açıldığında evin içerisindeki bazı mahremleri görebilir. Yanlışlıkla evin hanımına veya kızına gözü ilişebilir. Bu nedenle tam karşıda değil, sağ veya sol tarafta durmalıdır. Hem bu davranış Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in de sürekli riayet ettiği bir sünnettir. Ebu Dâvud'un rivayet ettiği bir hadiste şöyle geçer:

*“Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem birisinin kapısına geldiğinde yüzünü direk olarak kapıya dönmez, kapının ya sağ tarafına ya da sol tarafına yönelerek dururdu.”*¹⁶

Kapı önüne gelindiğinde dikkat edilmesi gereken kurallardan bir diğeri de; içeriden “Kim o?” denildiğinde bizzat ismin zikredilmesi ve “Ben”, “Birisi”, “Aç!” gibi kapalı lafızlar kullanmaktan uzak durulmasıdır.

Câbir b. Abdillah *radıyallâhu anhuma*'dan rivayet edildiğine göre, kendisi (Uhud Sava-

---

¹⁶ Ebû Davud, Edep, 143.

şında şehit düşen) babasının borçlarını erteletmek için Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'e gitmişti. Câbir *radıyallâhu anh* devamla şöyle anlatır: Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in kapısına varınca kapıyı çaldım. Rasûlullah:

— Kim o, diye sordu. Ben:

— Benim, dedim.

Sanki benim bu cevabımdan hoşlanmamış gibi:

— *Ben, ben...* diye sözümü tekrarladı durdu.¹⁷

Bu sünnetleri dikkate alarak kapılarda cahil insanlar gibi davranmamalı, İslam'ın bu âdap ilkelerine titizlikle riayet etmeliyiz.

---

¹⁷ Ebû Davud, Edep, 139.

❁ ÜÇÜNCÜ KURAL ❁

meclise girerken her şeyden önce selam verilmelidir.

Müslüman bir şahsiyet bir meclise girdiğinde, işe her şeyden önce selamla başlamalıdır. Unutulmamalıdır ki selam, kelamdan önce gelir. Yani konuşmaya geçmeden önce mutlaka İslam selamı ile kardeşlerimizi selamlamalıyız.

Selam verme yerine “iyi sabahlar”, “günaydın”, “tünaydın”, “iyi günler”, “iyi akşamlar” gibi lafızlar kullanmaktan kaçınmalıyız. Bu tür lafızlardan bazıları cehalet sebebi ile yaygınlaşmış, bazıları da sistem tarafından Müslümanları kültürlerinden uzaklaştırmak için bilinçli olarak terviç edilmiştir. Bu nedenle özellikle de “günaydın” ve “tünaydın” gibi tağutlar tarafından aş-

lanmaya çalışılan lafızlardan uzak durulmalıdır.

İşte bu sebeptendir ki muasır bazı âlimler “hayırlı sabahlar”, “hayırlı akşamlar” gibi lafızları bile kullanmayı uygun görmemişlerdir. İçerisinde “hayır” lafzı kullanılan kelimelere bile cevaz vermeyen bu âlimlerin, “hayır” lafzının kullanılmadığı kelimelere cevaz vermeleri düşünülebilir mi hiç?!

Âlimlerimizin bu tür kelime ve lafızlara cevaz vermemelerinin temel nedeni; bu tür ifadelerle İslam’ın bir sembolünün yok edilmeye veya unutturulmaya çalışılmasıdır. Bu gün Batı medeniyet ve kültüründen etkilenen kimi insanlar, selamlaşma yerine bu tür ifadeleri kullanmayı tercih etmekte ve Müslümanlar arasında bu tarz ifadeleri yayarak onları İslam medeniyetinden uzaklaştırmaya çalışmaktadırlar.

***

“Bir Müslüman, girmiş olduğu her ortama selam ile girmeli” dedik. Tabii ki bu hüküm, orada bulunan insanların Müslü-

man olmaları ve haram bir iş üzere bulunmamaları şartına mebnîdir. Eğer kâfirlerle Müslümanlar karışık bir halde bulunuyor ise, bu durumda sadece Müslüman olanlar kastedilerek selam verilir.

Haram bir iş üzere oturan Müslümanlara da, insanlara da selam verilmez. Acaba bu gün bir tutam sakalıyla fosur fosur sigara içen Müslümanlara ne demeli? O hal üzere kendileri ile karşılaştığımızda, bazıları kendilerine selam vermediğimiz için darılıyorlar; oysa bizim selam vermeyişimize değil, kendi yaptıkları işin kötülüğüne bakmaları gerekmez mi?

Acaba bu Müslümanlar bize neden selam vermiyorlar diye nefislerini hesaba çekmeli değiller mi?

Allah bizleri de, onları da ıslah etsin.

Müslümanların ortamlara girerken selam vermenin gerekliliğine dair Rabbimiz şöyle buyurur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا
وَتُسَلِّمُوا عَلَى أَهْلِهَا ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

“Ey iman edenler! Kendi evleriniz dışındaki evlere, sahipleriyle kaynaşmaz izin almadan, bir de ev sakinlerine selam vermeden girmeyin. Bu sizin için daha hayırlıdır; umulur ki öğüt alıp düşünürsünüz.” (24 Nur/27)

فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةً طَيِّبَةً

“Evlere girdiğiniz zaman birbirinize, Allah katından mübarek ve hoş bir esenlik dileği olarak selâm verin.” (24 Nur/61)

O ortamda bulunan Müslümanların da bu selama, ya aynısı ile karşılık vermeleri ya da daha güzeli ile mukâbelede bulunmaları gerekmektedir. Rabbimiz şöyle buyurur:

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا

“Size bir selâm verildiği zaman, ondan daha güzeliyle veya aynı selâmla karşılık verin. Şüphesiz Allah, her şeyin hesabını gereği gibi yapandır.” (4 Ni-sa/86)

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*, bir yere gelindiğinde selam verme işleminin her şeyden önce olması gerektiğini vurgulamış ve selam ile başlamayanlara cevap verilmemesi gerektiğini ifade etmiştir.

السلام قبل السؤال فمن بدأكم بالسؤال قبل السلام فلا تجيبوه

*“Selam vermek soru sormaktan önce gelir. Bu nedenle, her kim selam vermeden önce size soru sorarsa, onun sorusunu cevaplamayın.”*¹⁸

ÖNEMLİ BİR UYARI

Bazı Müslümanlar, özellikle de kadınlar, bir meclise girer girmez selamlaşma yerine salâvatlaşmakta ve ardından ellerini yüzlerine sürmektedirler. Bu, Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in sahih Sünnetine ters olan

---

¹⁸ Sahîhu'l-Camii's-Sağır, 3699.

bir davranıştır. Bazı zayıf rivayetlerde bu amel zikredilmişse de, Nâsiruddin el-Elbanî bu rivayetin “münker”¹⁹ olduğunu ve sahih Sünnete ters düştüğünü ifade etmiştir.

Örneğin bu hadislerden birisi şu şekildedir:

*“Allah için birbirini seven iki kul karşılaşır, musâfaha eder ve Nebî’ye salât ederlerse, daha ayrılmadan Allah onların hem geçmiş hem de gelecek günahlarını affeder.”*²⁰

Elbanî der ki:

*“Bu hadis, bu lafızla “münker”dir. Onlarca sahabîden bu manada birçok hadis nakledilmiş, ama hiçbirisinde ‘salât’ lafzı ve ‘gelecek günahların affı’ zikredilmemiştir.”*²¹

---

¹⁹ İbn Hacer *rahimehullah*’ın tarifine göre ‘münker hadis’: “Zayıf olan bir râvinin, güvenilir râvilere muhalif olarak rivayet ettiği ve bu rivayetiyle tek kaldığı hadîs”tir. Zayıf olma yönü çok ileri düzeyde olduğu için “Münker” bir rivayetle amel edilmez. Sahih olan rivayetlerle yetinmek gerekir.

²⁰ Beyhakî, Şuabu’l-İman, 8944.

²¹ Silsiletu’l-Ehâdîsi’s-Da’ife, 652.

Gelecek günahların affı, aslında peygamberlerin özelliklerindedir. Böylesi basit bir amelle gelecek günahların affının garanti edilmesi, hemen hemen hep zayıf rivayetlerde söz konusudur. Bu nedenle sahih rivayetler dururken bu tür rivayetlere itimat etmek yanlış olur. Bizlerin sahih olarak nakledilen hadislerle amel etmesi, dinimizin selameti ve Sünnetin sağlıklı bir şekilde yaşatılması açısından çok önemlidir.

❁ DÖRDÜNCÜ KURAL ❁

meclislere gelince selamdan sonra "musâfaha" yapılmalıdır.

Musâfaha: "el ile tutmak", "tokalaşmak" demektir. Yani avuç içini bir başkasının avuç içi ile birleştirmektir.

Musâfaha bazı bölgelerde "kucaklaşma" şeklinde telakki edilmektedir; oysa kucaklaşmaya Arapçada "muânaka" denir. Sünnete göre muânaka; kendileri ile sık görüşülen insanlarla değil de, daha çok, yoldan ve uzak bölgelerden gelen ve uzun süredir görülmeyen kimselerle yapılır. Mesela Habeşistan'dan geldiği zaman Cafer-i Tayyar ile Efendimiz kucaklaşmıştır. Yine hadis kitaplarında müminlerin annesi Âişe *radiyallâhu anhá'*nın anlattığı şöyle bir rivayet vardır:

“*Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem benim evimde iken Zeyd b. Hârise Medîne’ye gelmişti. Sonra Resûl-i Ekrem’e gelip kapıyı çaldı. Rasulullah sallallâhu aleyhi ve sellem de elbisesini sürüyerek ayağa kalktı, onu kucakladı ve öptü.*”²²

MUSÂFAHAYI NASIL YAPMALIYIZ?

İslam âlimleri musâfahanın tek elle mi, yoksa iki elle mi yapılacağı noktasında ihtilaf etmişlerdir. Hanefîlerin ve Malikîlerden bazılarının ortaya koyduğuna göre –ki râcih olan ve delilleri kuvvetli kabul edilen görüş de budur– musâfaha, iki elle olur.

Bu âlimlerin ortaya koyduğu birçok delil olmakla birlikte, bu konuda ilk göze çarpanları şunlardır:

• İmam Buharî, İbn Mesud *radiyallâhu anh*’ın şöyle dediğini nakleder:

---

²² Tirmizî, İsti’zân, 32.

“*Rasulullah sallallâhu aleyhi ve sellem, elim iki eli arasında olduğu halde bana teşehhüdü öğretti.*”²³

Bu âlimlerin ortaya koyduğu diğer bir delil yine İmam Buhârî'nin rivayet ettiği şu sözdür:

• “*Hammâd b. Zeyd, İbn-i Mubarek'le iki eliyle musahafa etti.*”²⁴

Bu âlimler, bu ve benzeri rivayetlerden hareketle musâfahanın iki elle olması gerektiğini ve bunun selef döneminde yaygın olan şekil olduğunu söylemişlerdir.

Buna göre bir Müslüman bir kardeşiyle karşılaştığında musâfaha edeceği zaman sağ elini onun sağ elinin içine koyacak, sol eliyle de onun sağ elinin dışını tutarak unutulmuş bir Sünneti yerine getirmiş olacaktır.

MUSÂFAHA İLE ALAKALI BİRKAÇ HADİS

• Ebu'l-Hattâb Katâde şöyle dedi:

---

²³ Buhârî, İsti'zan, 27.

²⁴ Buhârî, İsti'zan, 28.

Ben Enes'e:

—Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in ashâbı arasında musâfaha âdeti var mıydı, diye sordum. O:

—Evet, diye cevap verdi.²⁵

• Berâ *radiyallâhu anh*'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurdu:

“İki Müslüman karşılaştıkları zaman musâfaha ederlerse, birbirlerinden ayrılmadan önce günahları bağışlanır.”²⁶

• Enes *radiyallâhu anh* anlatır: Bir adam:

— Ya Rasûlallah! Bizden bir kişi kardeşi veya arkadaşıyla karşılaştığında onun için eğilebilir mi, diye sordu.

Peygamberimiz:

— *Hayır, eğilemez*, buyurdu.

Adam:

---

²⁵ Buhârî, İsti'zân, 27.

²⁶ Ebû Dâvûd, Edeb, 143.

— Ona sarılıp öpebilir mi, diye sordu.
Efendimiz:

— *Hayır*, buyurdular.

Bu defa adam:

— Elini tutup musâfaha edebilir mi, dedi. Peygamberimiz:

— *Evet*, buyurdu.²⁷

---

²⁷ Tirmizî, İstîzân, 31.

❁ BEŞİNCİ KURAL ❁

meclislerde haddinden fazla oturmak
ve sık görüşmek ilişkileri zedeler.

Müslümanın her işi orta yolludur. Yemesi, içmesi, yatması, kalkması, gezmesi... onun hayatındaki tüm işler vasat bir çizgide seyreder. Müslüman, her işinde orta yollu ve dengeli olduğu gibi, oturup kalkmasında da orta yollu ve dengeli olmak zorundadır. Mutarrıf b. Abdillah *rahimehullah* şöyle demiştir:

حَيْرُ الْأُمُورِ أَوْسَطُهَا

“İşlerin en hayırlısı orta yollu olanıdır.”²⁸

Bu gün birçok kardeşimizin ayrılığa düşmesinin temelinde yatan sebeplerden birisi, hayır getirmeyen aşırı beraberlikleridir. Oysa insan biraz ayrı kalınca özler, ar-

---

²⁸ Silsiletu'l-Ehâdîsî's-Da'îfe, 7056. Mevkûf olarak “**sahih**”tir.

zular, hasret duyar, görüşmek ister; ama gayesiz bir şekilde sürekli görüşmek bıkkınlık verir. Bu, bizim ortaya attığımız akli bir görüş değil, aksine Allah'ın peygamberi Muhammed *aleyhisselam*'ın dile getirmiş olduğu bir gerçektir. O, kendisi ile çok sık görüşen, tıpkı bir gölge gibi kendisini takip eden bazı sahabîlerine –ki Ebu Zer ve Ebu Hureyre *radiyallâhu anhuma* bunlardandır– hep şöyle tavsiyede bulunmuşlardır:

زَرَّ عِبْتًا تَرَدُّدُ حُبًّا

“Ara sıra ziyaret et ki, sevgin artsın.”²⁹

Veya daha orijinal bir tercümeyle ifade edecek olursak: “Gün aşırı ziyaret et ki, sevgin artsın.”

Arapçada “عِبْتًا / ğibben” kelimesi, devenin bir gün suya götürülüp bir gün götürülmemesi anlamında kullanılır.

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* sahabîlerinin kendisini sürekli görmek istemelerin-

---

²⁹ Elbanî hadisin “**sahih**” olduğunu belirtmiştir. Bkz. Sahîhu'l-Camii's-Sağîr, 3568.

den ve gölge gibi ardından gelmelerinden bazen rahatsızlık duymuş ve bu şekilde onlara tavsiyede bulunarak her işte dengeli olmaları gerektiğini kendilerine hatırlatmıştır.

İnsan gerçekten de her daim birileri ile görüşürse, bu, zamanla birbirlerinin kusurlarını görmeye, eksikliklerini müşahede etmeye, hal ve tavırlardan rahatsızlık duymaya sebep olacak ve neticesinde sonucu hiç de güzel olmayan ayrılıkların vuku bulmasını doğuracaktır. Dengemizi muhafaza etmeyi bilmeli ve arkadaşlarımızla “nitelikli beraberlikler” kurmaya özen göstermeliyiz.

Seleften bazıları şöyle demiştir:

“Sana ilmen faydası olmayan ve kendisinden hayır elde edemediğin arkadaştan uzak dur. Faydalı ilmin olmadığı uzun oturmaldan da sakın; zira aslan kendisine gözünü diken, sürekli bakanlara saldırır.”³⁰

---

³⁰ İkazü Uli'l-Himemi'l-Âliye, sf. 4.

❁ ALTINCI KURAL ❁

meclislerde konuşulanlar, yaşananlar, görülenler bir emanettir, sırdır. bunların ifşâ edilmesi oradakilerin rızası olmadan caiz değildir.

Meclislerimizde vuku bulan şeyler, bize teslim edilmiş emanet bir mal hükmündedir. Nasıl ki bu emanet mallara hıyanet etmek caiz değilse, aynı şekilde meclislerde emanet olan söz ve görüntülere de hıyanet etmek caiz değildir. Emanet mala hıyanet edenler nasıl ki insanlar nazarında değer kaybediyorlarsa, meclislerdeki gizliliklere hıyanet edenler de Allah nazarında değer kaybederler.

Meclislerde vuku bulan şeylerin emanet olduğu noktasında Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in şu sözü çok önemlidir:

“Meclisler(de vuku bulan şeyler) emanettir.”³¹

Diğer bir rivayette ise şöyle buyrulur:

“Şu üç yer hariç meclislerde vuku bulan şeyler emanettir:

- * Haram bir kanın akıtıldığı meclis,
- * Haram olan zinanın yapıldığı meclis,
- * Haksız yere bir malın alındığı meclis.”³²

Bu son rivayette zikredilen haramların işlendiği meclislerdeki şeyleri anlatan birisi, emanete ihanet etmiş sayılmaz; ama bu günahların işlenmediği, aksine Müslümanların özel ve mahrem meselelerinin ele alındığı meclislerdeki şeyleri ifşâ edenler, hainlerden ve ihanet ehlerinden sayılırlar. Hele bir de bu tür gizli halleri kâfirlere ispiyonlarlar-

---

³¹ Ebu Davut rivayet etmiştir. Elbanî hadisin “hasen” olduğunu söylemiştir.

³² Ebu Davut rivayet etmiştir. Elbanî hadisin “zayıf” olduğunu belirtmiştir.

sa, onların imanından söz etmek artık mümkün değildir. Çünkü müminlerin aleyhinde yarım kelime ile bile olsa kâfirlere yardım etmek tüm âlimlere göre küfür olan bir ameldir.

BİR AYIBIMIZ

Meclislerde ve oturularda yapılan en büyük hatalardan ve ayıplardan birisi; eşlerin birbirleri ile olan özel ilişkilerini insanlara anlatmaları ve mahremlerini ifşâ etmeleridir. Hemen hatırlatmakta fayda var ki, eş ile olan münasebetler iki türlüdür:

- 1- Cinsî münasebet,
- 2- Ailevî münasebet.

Cinsî münasebeti, şeklini ve o esnada vuku bulan hâlleri insanlara anlatmak şer'an caiz değildir, haramdır ve insanın mürüvvetini bozan en iğrenç hasletlerdendir. Rasûlullah *sallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurmuştur:

إِنَّ مِنْ أَسْرِّ النَّاسِ عِنْدَ اللَّهِ مَنْزِلَةٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ الرَّجُلَ يُفْضِي إِلَى
امْرَأَتِهِ وَتُفْضِي إِلَيْهِ ثُمَّ يَنْشُرُ بِسَرِّهَا

*“Kıyamet gününde Allah katında ko-
num bakımından en şerli insan, karısıyla
mahremiyetini paylaştıktan sonra onun sır-
rını ifşâ eden kimsedir.”³³*

Bugün Müslümanlar arasında olmasa da, halk arasında karakteri bozuk bazı insanlar, eşleri ile girmiş olduğu ilişkileri arkadaşlarına, eş, dostlarına anlatmakta ve kadıncağızın mahrem hallerini onlara tasvir etmektedirler. Bu, hayvanların bile yapmaktan utandığı iğrenç ve ahlaksızca bir iştir. Hayvanların idraki olsa da bu anlatılanları bir anlasalar, herhalde utançlarından dolayı bir daha insanların yüzlerine bakamazlardı! Ama bu işi yapan insan görünümlü hayvanlar, hayvanlardan bile daha aşağı oldukları için bu iffetsizliği zevkle yapmaktadırlar. Allah’a yemin olsun ki bunlar hayvanlardan bile daha aşağıdırlar. Hayâları, utançları ve edepi yok olmuştur. Böylelerinin şerrinden Allah’a sığınırız.

---

³³ Müslim, Nikâh, 123.

Kadınlar için de aynı şey söz konusudur. Onların da kocalarının cinsel anlamdaki mahrem hallerini arkadaşlarına anlatmaları haramdır. Belki de bu durum kadınlar arasında daha yaygındır. Çünkü kadınlar, dillerine sahip olma yönünden erkeklere nispetle çok daha gevşektirler. Bu nedenle daha fazla dikkat etmeleri ve ağızlarına çok daha sıkı sahip çıkmaları gerekmektedir.

Ailevî münasebetleri anlatmaya gelince; bunda bir takım detaylar vardır. Bunların bir kısmı haram iken, diğer kısmı zaruret miktarınca caizdir. Ama bunda da asıl olan zaruret olmadığı sürece sırrı saklamak ve ailevî sıkıntılarımızı gündem yapmamaktır. Ne zaman ki mesele halledilmediğinde evliliğimiz probleme girecekse, o zaman sadece meseleyi halledebilecek kimselere, halledecekleri miktarda anlatmamız caiz olur. Meseleyi halledemeyecek insanlara veya haddinden fazla şekliyle anlatmak yine caiz değildir. Ama bu gün bazı kadınlar, aralarındaki problemleri, halletmesi şöyle dursun daha da kötüye götürebilecek kadınlara

anlatmaktadırlar. Eşinizin sizi ve ailevî mahremiyetlerinizi böylesi kimselere anlattığını düşünsenize?! Yanlarında kaç paralık olursunuz? İtibarınız ne hale gelir? Hele bir de anlattığı bu kimseler akrabaları ise onların yanında ne duruma düşersiniz?

Tüm bu anlatılanları iyi tahlil etmeli ve ağzımıza sahip çıkarak mahremiyetlerimizi muhafaza etmeliyiz.

BAŞKA BİR AYIBIMIZ DAHA

Kadınların eşleri ile olan münasebetlerini arkadaşlarına anlatması nasıl uygun değilse, arkadaşları ile olan münasebetlerini eşlerine anlatmaları da aynı şekilde uygun değildir.

Burası dikkat edilmesi gereken çok çok önemli bir meseledir.

Örneğin: Arkadaşlarından birisi yeni bir elbise alınca veya saçlarını boyatınca kadın hemen geliyor ve kocasına “*Falancanın hanımı şöyle şöyle kıyafet almış, saçlarını şöyle şöyle yaptırmış*” şeklinde kadını kocasına tasvir ediyor... Bunu duyan adam da

insan olması hasebiyle doğal olarak o kadın hakkında hayaller kurmaya veya onu düşünmeye başlıyor.

Böylesi bir şey haramdır ve asla yapılmaması ve yaptırılmaması gerekmektedir.

Bir erkek, karısının anlatımlarından hareketle falanca Müslümanın hanımını hayal etmeye başladığı anda fitne baş göstermiş ve şeytan devreye girmiş demektir.

Bu noktada kocalara çok büyük iş düşmektedir. Eşleri bir kadını anlatmaya başladığında hemen müdahale etmeleri, “Başkalarını bana anlatma” diyerek tepki koymaları ve günaha ortam hazırlamamaları gerekmektedir. Bu noktada hanımlarını uyarmaları en öncelikli vazifelerindedir. Ama maalesef erkekler de kadınlar kadar meraklı olunca, kadın ‘a’dan ‘ze’ye her şeyi sayıp dökse bile erkek sabırla(!) dinliyor ve tepki vermeden eşi ile iyi bir muhabbete ortak oluyor!

Allah hepimizi ıslah etsin ve bizleri böylesi yanlışlara düşmekten korusun.

HANIMLAR İÇİN ÇOK ÖNEMLİ BİR NASİHAT

Rabbimiz Nur Sûresi 31. ayetinde kadınların süs ve ziynetlerini kimlere gösterebileceğini anlatırken şöyle buyuruyor:

“Mümin kadınlara söyle, gözlerini haramdan sakındırsınlar, ırzlarını korusunlar. (Çarşaf gibi) irade dışı görünen kısımlar müstesna, ziynetlerini göstermesinler. Başörtülerini ta yakalarının üzerine kadar salsınlar. Ziynetlerini, kocalarından yahut babalarından yahut kayınbabalarından yahut oğullarından yahut üvey oğullarından yahut erkek kardeşlerinden yahut erkek kardeşlerinin oğullarından yahut kız kardeşlerinin oğullarından yahut kendilerinden olan kadınlardan yahut sahip oldukları kölelerden yahut erkeklığı kalmamış hizmetçilerden yahut da henüz kadınların mahrem yerlerine vakıf olmayan erkek çocuklardan başkalarına göstermesinler. Gizledikleri ziynetler bilinsin diye ayaklarını yere vurma-

sınlar. Ey mü'minler, hep birlikte tövbe ediniz ki kurtuluşa eresiniz!”

Rabbimiz bu ayette kadınların, ziynetlerini kendilerine gösterebileceği tam **12** sınıf insan saymaktadır. Bunların dokuzuncu sırasında yer alan “*kendilerinden olan kadınlar*” ifadesinde bir incelik vardır. Rabbimiz neden “kadınlar” dememiş de “kendilerinden olan kadınlar” diyerek bir inceliğe işaret etmiştir?

Şimdi gelin, bunu anlamaya çalışalım.

Üstat Mevdudî bu inceliği şöyle ifade eder:

“Arapça “nisâihinne/نِسَائِهِنَّ” kelimesi, “onların kadınları” demektir. Burada tam olarak hangi kadınların kastedildiğine geçmeden önce, burada geçen “النِّسَاء/en-nisa” kelimesinin yalnızca kadınlar, “نِسَائِهِنَّ/nisâihinne”nin ise “onların kadınları” anlamına geldiği belirtilmelidir. İlk durumda, Müslüman bir kadının tüm kadınlar karşısında peçesiz görünüp, süslerini gösterebileceği anlamına gelir. Fakat “en-nisa” yerine

“nisâihinne”nin kullanılışı bu serbestiyi belli bir çevreyle sınırlandırmıştır. Bu belli kadınlar çevresinin ne olduğu konusunda müfessirler ve fakihler farklı görüşler belirtmişlerdir.

* Bir gruba göre “kadınları” sözünden kasıt yalnızca Müslüman kadınlar olup zimmî veya başkası tüm gayr-i müslim kadınlar bu çevrenin dışındadır ve erkekler gibi onların karşısında da örtüye bütünüyle riayet edilmesi gerekir. İbn Abbas, Mücahid ve İbn Cüreyc bu görüşte olup, delil olarak şu olayı ileri sürerler. Halife Ömer, Ebu Ubeyde’ye yazar: “Bazı Müslüman kadınların gayr-i müslim kadınlarla birlikte halka açık hamamlara gittiklerini duyuyorum. Allah’a ve Ahiret Günü’ne inanan Müslüman bir kadının, vücudunu kendi toplumundan olmayan kadınların önünde açması helal değildir.” Bu mektubu alan Ebu Ubeyde çok sarsılır ve bağırır: “Tenini

ağartmak için hamama giden kadının yüzü kıyamet gününde kararsın.”³⁴

* İmam Razi'nin de içinde bulunduğu bir diğer grup, “kadınları”ndan kastın istisnasız tüm kadınlar olduğu görüşündedir. Fakat böyle olsaydı, “نِسَائِهِنَّ /nisâihinne” yerine “النِّسَاء/en-nisa” kelimesinin kullanılması yeterli olacağından, bu görüşü kabul etmek mümkün değildir.

* Üçüncü ve daha akla yatkın, Kuran'a daha yakın görünen görüş kadınlarından kastın, Müslüman bir kadının, Müslüman olsun olmasın, günlük hayatında yakından ilişki içinde bulunduğu ve her günkü ev işini paylaştığı vs. tanıdık-bildik kadınlar olduğunu belirtmesidir.

Burada amaç, kültürel ve manevi kökenleri bilinmeyen veya geçmişleri şüpheli görünen ve dolayısıyla güvenilemezlik arz eden yabancıları çevrenin dışına çıkarmaktır. Bu görüşü, zımmî kadınların Hz. Pey-

---

³⁴ İbn Cerir, Beyhaki, İbn Kesir.

gamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in hanımlarını ziyarete geldiğini ifade eden sahih hadisler de desteklemektedir. Bu bağlamda göz önünde bulundurulması gereken ana nokta, dini inanç değil, ahlâkî karakterdir. Müslüman kadınlar gayr-i müslim de olsalar tanınmış ve güvenilir ailelerin soylu, iffetli ve faziletli kadınlarıyla görüşebilir ve içten sosyal bağlar kurabilirler. Fakat Müslüman da olsalar, iffetsiz ahlâksız ve adi kadınlar karşısında örtüye riayet etmelidirler. Bu kadınlarla bir arada bulunmak ahlâkî açıdan erkekle bir arada olmak kadar tehlikelidir. Bilinmeyen ve tanıdık olmayan kadınlar ise, en fazla mahrem olmayan yakınlar gibi davranılır. Bunlar karşısında yüz ve eller açılabilir, fakat vücudun kalan kısmı ve ziynetler kapatılmalıdır.”³⁵

Dolayısıyla meclislerde bir araya gelen Müslüman kadınlar, ahlakı düzgün olmayan, kendilerini kocalarına anlatması muhtemel olan ve ağzını tutmayı bilmeyen Müs-

---

³⁵ Tefhîmu'l-Kur'ân, 3/528, 529.

luman kadınlara karşı ziynetlerini göstermemelidirler. Onlar kendileri için tıpkı yabancı erkek hükmündedirler. Bu nedenle Müslüman kadınların kiminle oturup kalktıklarına azamî derece de dikkat etmeleri gerekmektedir.

❁ YEDİNCİ KURAL ❁

rızaları olmadan iki kişinin arasına oturmamaya özen gösterilmelidir.

Meclislerde birbirini seven kimselerin yan yana oturması kadar doğal bir şey yoktur. Bu hakikat gereği İslam –izinleri olmadığı müddetçe– iki kişi arasına girmeyi yasaklamıştır. Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* şöyle buyurur:

لا يحل لرجل أن يفرق بين اثنين إلا بإذنها

“Bir kişinin, izinleri olmaksızın iki kişinin arasını ayırarak aralarına oturması helal değildir.”³⁶

“Helal değildir” demek yani haramdır, yasaktır, caiz değildir, demektir.

---

³⁶ el-Edebu'l-Müfred. Elbanî hadisin “hasen” olduğunu belirtmiştir.

Bu nedenle meclislere gidildiğinde mü-nasip olan bir yere oturulmalı, birilerinin arasına girmemeye, insanların aralarına oturmamaya özen gösterilmelidir.

Bu noktada meclislerde önceden gelip yerini alan kardeşlerimize de önemli bir görev düşüyor: Eğer birisi dışarıdan gelmiş ve oturacak yer bulamamışsa –şayet ya-nındaki ile özel bir meselesi yoksa– ona yer vermeli ve kendisi için yer açmalıdır. Hem böylesi bir tutum Allah’ın merhamet ve genişliğine neden olacaktır. Nitekim Rabbimiz bunu şu şekilde ifade etmiştir:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قِيلَ لَكُمْ تَفَسَّحُوا فِي الْمَجَالِسِ فَافْسَحُوا
يَفْسَحَ اللَّهُ لَكُمْ وَإِذَا قِيلَ انشُرُوا فَانشُرُوا يَرْفَعِ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا
مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

“Ey iman edenler! Size ‘Meclislerde yer açın’ denildiği zaman yer açın ki Allah da size genişlik versin. Size ‘Kalkın’ denildiği zaman da kalkın ki Allah içinizden iman edenlerin ve kendilerine ilim verilenlerin derecele-

**rini yükseltsin. Allah, yaptıklarınızdan
hakkıyla haberdardır.”** (58 Mücadele/11)

Ömer radiyallâhu anh'ın bu konuyla alakalı olarak şöyle dediği nakledilir:

*“Karşılaştığında selam vermen, en sevdiğin isimle kendisini çağırman ve bir mecliste kendisi için yer açman, kardeşinin sana olan sevgisini artıran şeylerdendir.”*³⁷

---

³⁷ el-Cami' fi'l-Hadis, 1/315.

❁ SEKİZİNCİ KURAL ❁

meclisin ortasına oturmamaya özen gösterilmelidir.

İki kişinin arasına oturmak nasıl yanlış ve hatalı bir davranış ise, meclisin tam ortasına oturmak da aynı şekilde hatalı ve yanlış bir davranıştır.

- Huzeyfe *radiyallâhu anh*'den rivayet edildiğine göre Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* halka teşkil eden bir topluluğun ortasına oturan kimseye lânet etmiştir.”³⁸

- Bir adam gelip halkanın ortasına oturmuştu. Bunun üzerine Huzeyfe *radiyallâhu anh*: “Halkanın ortasına oturan kimse, Muhammed *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in lisanıyla veya Allah tarafından Muhammed

---

³⁸ Ebû Dâvud, Edeb, 14.

sallallâhu aleyhi ve sellem'in lisanıyla lânetlenmiştir” dedi.³⁹

Bir meclise gelen kimsenin orada oturanlara eziyet vermeden nerede boş yer bulursa oraya oturması gerekir. Bir oturma halkasının ortasına geçip oraya oturmak üç bakımdan kötü karşılanır:

Birincisi: Oraya geçmek için oturanları rahatsız edip, onların aralarından veya omuzlarından atlanması icap eder ki bu davranış diğer hadislerin ortaya koyduğuna göre yasaktır.

İkincisi: Halkanın ortasına geçip oturan kimse, o meclistikilerin birbirlerinin yüzlerini görmelerine engel olur ve onların aralarına bir nevi perdeleme yapmış olur ki, bu da oradaki insanlara bir eziyettir.

Üçüncüsü: Böyle bir davranışta bulunan kişi olgunlaşmamış bir insanın ruh hali-

---

³⁹ Tirmizî, Edeb, 12.

ni ve ciddiyetsiz kiřiliđini sergilemiř olur ki,
bu da son derece kötü bir řeydir.

❁ DOKUZUNCU KURAL ❁

meclislere insanları rahatsız edecek kötü kokularla gidilmemelidir.

İnsanları rahatsız edecek kokularla meclislere, oturlara veya kalabalık mekânlara gelmek Sünnete muhalif olmasının yanı sıra, fitratı bozulmamış insanın tabiatına da ters bir tutumdur.

Bir Müslüman meclislere giderken üç şeyi kontrol etmek zorundadır:

- 1-** Çorabının (veya ayağının) kokup-kokmadığını,
- 2-** Koltuk altının kokup-kokmadığını,
- 3-** Ağzının kokup-kokmadığını.

Bu gün özellikle naylondan imal edilmiş olan gömlek veya tişört giyenlerin koltuk altları, terleme anında –kendileri hissetmese bile– çok yoğun bir şekilde kokmaktadır.

Çalıştığı yerde sürekli ayakkabı giyen ve oradan direk derse gelen kimselerin de ayakları çok kötü bir şekilde kokmaktadır. Yaz günlerinde bu durum daha da kötü bir hal almaktadır. Bu nedenle böylesi durumda olanların, derslere geldiklerinde en azından öncelikle lavaboya geçmeleri ve ayak yahut koltuk altlarını yıkayarak oturulan odaya girmeleri gerekmektedir. Böyle yaparak hem Allah'ın hem de arkadaşlarını hoşnutluklarını kazanacaklardır.

Yanlarında yedek çorap getiren veya koku bulunduran kardeşlerimiz ise çok güzel bir iş yapmış olurlar.

❁ ONUNCU KURAL ❁

meclisten kalkarken meclis duasını okumayı ihmal etmemek gerekir.

Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve selem* oturduğumuz meclislerden kalkarken dua etmeyi bizlere tavsiye etmiş ve bunun günahlara kefarete olacağını bildirmiştir.

• Ebu Hureyre *radiyallâhu anh'*den rivayet edildiğine göre Rasulullah *sallallâhu aleyhi ve selem* şöyle buyurmuştur:

“Kim bir mecliste oturur ve orada bir sürü faydasız ve manasız sözlerle vakit öldürür de o meclisten kalkmadan önce şöyle derse, o mecliste yapmış olduğu hataları bağışlanır:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ
وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

“Subhânekellahumme ve bihamdik,

eşhedu en lâ ilâhe illâ ente estağfiruke ve etûbu ileyk / Allah'ım! Seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih ve hamdinle tesbih ederim. Senden başka (hak) bir ilâh olmadığına kesinlikle şehadet ederim. Senden bağışlanma diler ve sana tövbe ederim"⁴⁰

- Ebû Berze radiyallâhu anh şöyle anlatır:

Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem meclisten kalkmak istediğinde son söz olarak:

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ
وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

“Subhânekellahumme ve bihamdik, eşhedu en lâ ilâhe illâ ente estağfiruke ve etûbu ileyk / Allahım! Seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih ve hamdinle tesbih ederim. Senden başka (hak) bir ilâh olmadığını kesinlikle belirtirim. Senden bağışlanmamı diler ve sana tövbe ederim” dedi.

Bunun üzerine bir adam:

---

⁴⁰ Tirmizî, Daavât, 39.

— Ey Allah'ın Rasûlü! Şüphesiz ki sen daha önce söylemediğin bir söz söylüyor-sun, dedi.

Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem* de:

—*Bu söylediğim sözler, mecliste işlenen hata ve kusurlara keffârettir, buyurdu.*⁴¹

Maalesef bugün meclislerimiz, bir hayli boş konuşmalara ve bizlere cennet kazandırmayıp cehennemden uzaklaştırmayan gereksiz sözlere sahnedir. Selef dönemindeki gibi, imanların artırıldığı, hayırlı işlerin konuşulduğu, Allah'ın rızasının öncelendiği meclislerimiz azalmış durumdadır. İnsanlar hep boş ve yararsız şeylerle vakitlerini katletmekte, falancanın filancanın meseleleriyle güzel sermayelerini eritmektedirler.

İşte meclislerimizde vuku bulan bu tür eksikliklerimizin affedilmesi için Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in mezkûr tavsiyesine uymayı ihmal etmemeli ve her meclisten

---

⁴¹ Ebû Dâvûd, Edeb, 27.

ayrılırken mutlaka bu duaları okumayı kendimize görev bilmeliyiz.

İşin aslına bakılırsa Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in bu uygulaması, seleften bazı âlimlerimizin ifadesine göre, Allah *azze ve celle*'nin Tûr Sûresi 48. ayette ki şu emrine dayanmaktadır. Rabbimiz şöyle buyurur:

وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ

“Kalktığın zaman Rabbini hamd ile tesbih et.”

Bu ayette yer alan “kalktığın zaman” ifadesi, ne kastedildiği tam bilinmeyen kapalı bir ibaredir. Bu kapalılıktan dolayı ayetin yorumu hakkında seleftin görüşleri de farklılık arz etmiştir. Seleften kimileri bunu “gece namazına kalktığın zaman” şeklinde anlamlandırırken, kimileri de “her namaza kalktığın zaman” şeklinde manalandırmış ve subhâneke duasının okunuşunu buna delil göstermiştir. İmam Mücahid, Sufyan-ı Sevri ve Atâ İbn Ebî Rabah⁴² gibi âlimler ise bu

---

⁴² Bkz. Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, 7/439.

ayeti “her meclisten kalkışında” şeklinde anlamışlar ve Efendimiz’in üstte geçen hadislerini bu görüşe delil olarak zikretmişlerdir.

Netice olarak; bir Müslüman kalkıştığı her işte –ki bu iş bazen namaz, bazen gece kıyama bazen de meclis ayrılış olabilir– Rabbini zikretmeli ve hamd ile O’nu tesbih ederek kendisine emredilen bu görevi yerine getirmelidir.

DİLEYENLER İÇİN BAŞKA BİR MECLİS DUASI

اللَّهُمَّ اقسِم لَنَا مِنْ خَشْيَتِكَ مَا تُحُولُ بِهِ بَيْنَنَا وَبَيْنَ مَعْصِيَتِكَ ،
وَمِنْ طَاعَتِكَ مَا تُبَلِّغُنَا بِهِ جَنَّتِكَ ، وَمَنْ اَلْيَقِينِ مَا تُهَوِّنُ بِهِ عَلَيْنَا
مَصَائِبَ الدُّنْيَا . اللَّهُمَّ مَتِّعْنَا بِاسْمَاعِنَا ، وَأَبْصَارِنَا ، وَقُوَّتِنَا مَا أَحْيَيْتَنَا
، وَاجْعَلْهُ الْوَارِثَ مِنَّا ، وَاجْعَلْ ثَأْرَنَا عَلَى مَنْ ظَلَمْنَا ، وَانصُرْنَا
عَلَى مَنْ عَادَانَا ، وَلَا تَجْعَلْ مُصِيبَتَنَا فِي دِينِنَا ، وَلَا تَجْعَلِ الدُّنْيَا
أَكْبَرَ هَمِّنَا وَلَا مَبْلَغَ عِلْمِنَا ، وَلَا تُسَلِّطْ عَلَيْنَا مَنْ لَا يَرْحَمُنَا

İbn Ömer *radiyallâhu anhumâ* şöyle demiştir: Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*’in şu duaları yapmadan önce bir meclisten kalktığı pek az olurdu:

“Allah’ım! Bize, günahla aramıza engel olacak kadar korkundan hisse ver. Bizi, cennetine ulaştıracak kadar tâatini nasib eyle. Dünya musîbetlerini hafifletecek güçlü iman ver.

Allah’ım! Bizi yaşattığın müddetçe kulaklarımız, gözlerimiz ve kuvvetimizden faydalandır; ölümümüze kadar da onları devamlı kıl. Bize zulmedenlerden öcümüzü sen al. Bize düşmanlık edenlere karşı bize yardım et. Bizi dinimizde musîbete uğratma. Dünyayı en büyük düşüncemiz ve gayemiz, ilmimizin sonu⁴³ kılma. Bize acımayanları üzerimize musallat etme.”⁴⁴

---

⁴³ Yani bütün ilmimizi dünyayı elde etmek için sarf etmeyelim. Ahiretlik olmayan, hep dünyayı önceleyen ilimler nasip etme ya Rabbi!

⁴⁴ Tirmizî, Daavât, 80.

❁ ON BİRİNCİ KURAL ❁

meclislere girerken izin alındığı gibi, çıkarırken de izin alınmalıdır.

Meclislere girerken izin almak nasıl ki Allah'ın emri ise, çıkarken izin almak da aynı şekilde Allah'ın emridir. Bir mümin izinsiz herhangi bir eve giremeyeceği gibi, izinsiz herhangi bir yerden de ayrılmamalıdır. Bir meclisten izin almaksızın öylece çıkıp gitmek hem ev halkının olumsuz ve mahrem hallerini görmeye sebebiyet verebilir, hem ev sahibinin aklına olumsuz bazı düşünceler getirebilir, hem de sorumsuzca davranıldığını ortaya koyar.

Bu nedenle mutlaka ev sahibinden “müsaade var mı?” denilerek izin alınmalı, izin verilirse gidilmeli, değilse biraz daha beklenmelidir. Rabbimiz şöyle buyurur:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ
جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ أُولَئِكَ
الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ فَإِذَا اسْتَأْذَنُوكَ لِبَعْضِ شَأْنِهِمْ فَأَذَنَ
لِمَنْ شِئْتَ مِنْهُمْ وَاسْتَغْفِرَ لَهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“Müminler ancak Allah’a ve peygambere iman eden, onunla beraber toplumu ilgilendiren bir iş üzerindeyken ondan izin almadan çekip gitmeyen kimselerdir. O hâlde bazı işlerini görmek için senden izin isterlerse, içlerinden dilediğine izin ver ve onlar için Allah’tan bağışlama dile. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.” (24 Nûr/62)

Hâfız İbn-i Kesîr rahimehullah der ki:

“Bu da Allah Teâlâ’nın mümin kullarını iletmiş olduğu bir başka edep ilkesidir. Girme esnasında nasıl ki onlara izin istemeyi emretmişse, aynı şekilde ayrılma esnasında da izin istemelerini emretmiştir. Allah Rasûlü sallallâhu aleyhi ve sellem ile birlikte cuma, bayram, cemaatle namaz,

istişare için bir araya gelme ve benzeri umumu ilgilendiren işlerde bir arada olurlarsa o zaman Rasûlullah sallallâhu aleyhi ve sellem'den izin isteyip istişare ettikten sonra ayrılmalarını özellikle emretmiştir.

İşte kim böyle yaparsa o kâmil müminlerdendir...⁴⁵

---

⁴⁵ Tefsîru'l-Kur'ani'l-Azîm, 6/88.

❁ ON İKİNCİ KURAL ❁

meclislere girerken selam verildiği gibi
çıkarken de selam verilmelidir.

Meclise gelindiğinde ilk olarak selam verildiği gibi, çıkarken de son olarak selam verilmelidir. Bu, Efendimiz *aleyhisselam*'ın bir emridir. O, şöyle buyurur:

إذا انتهى أحدكم إلى المجلس فليسلم فإن بدا له أن يجلس
فليجلس ثم إذا قام فليسلم فليست الأولى أحق من الآخرة

*“Kişi bir meclise geldiği zaman selam versin. Eğer oturması gerekiyorsa otursun. Kalkması gerekirse (ayrılmadan önce) yine selam versin. Zira ilk verilen selam, son verilenden daha evlâ değildir.”*⁴⁶

---

⁴⁶ Beyhakî, Şuabu'l-İman, 8846. Elbanî hadisin “sahih” olduğunu belirtmiştir.

Yani ilk verilen selam ne kadar önemli ve gerekli ise, son verilen selam da aynı şekilde önemli ve gereklidir.

Bu nedenle meclislerden ayrılırken en son kelam olarak selam vermeli ve kardeşlerimize Allah'ın esenlik, rahmet ve bereketleri dilenmeli, temenni edilmelidir.

İslam medeniyetinden uzak insanların yaymaya çalıştığı kültürün bir netice olarak “hoşça kalın”, “sağlıcakla kalın”, “bay bay” gibi kelimeleri kullanmamaya özen göstermeliyiz. Giriş bölümünde de söylediğimiz gibi, bu tür kelime ve ifadeler giriş ve çıkışlarda Allah'ın emri olan selamı unutturmak için yaygınlaştırılmaktadır.

Müslüman, İslam kültürüne sahip çıkmalı ve Peygamberinin yaptığı gibi hayatının her alanına selamı yaymalıdır.

❁ DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN DİĞER BAZI HUSUSLAR ❁

Buraya kadar kural olarak zikrettiğimiz şeylerin çoğaltılması elbette ki mümkündür; lakin zikredilenler, mesele hakkındaki temel esaslar mesâbesindedir. Bunların hâricinde de dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Şimdi bunları kural şeklinde değil de, maddeler halinde kısaca izah edelim:

❁ Derslere vaktinde gelmeye özen göstermeliyiz. Eğer vaktinde gelmezsek bu hem bize hem de kardeşlerimize zarar verecektir. Bize zarar verecektir; çünkü böyle bir davranış İslamî olmamasının yanı sıra dersten istifademizi de ortadan kaldırır. Dersin başını kaçıran sonrasında da hakkıyla istifade edemez. Arkadaşlarımıza zarar verecektir; çünkü geç gelmemiz zil çalmamıza, ev sahibinin kalkıp oturmasına sebep olacaktır ki

bu tüm dikkatleri altüst edecektir. Müslüman'ın ahitlerine ve sözlerine riayet etmesi gerektiğini hatırlatmaya gerek yoktur herhalde!

✿ Meclislerde eğer uygun görülürse tanışma yapılabilir. Tanışmalarda baba ismi ile birlikte isim, iş, medeni hâl ve nereli olduğu söylenilmelidir. Bu sayede hem oradakiler birbirine kaynaşmış olur, hem de örneğin bekâr birisi beğenildiği takdirde kendisine kız bulunur. Birbirlerinin işlerini öğrendikten sonra ticaret olarak birbirinden faydalanmaları da bu işin kârıdır.

✿ Oturumlardan sonra ikram yapılabilir. Bugün en ideal ikram “çay” kabul edilmektedir. Bu nedenle derslerin bitiminde birkaç bardaklık çay ikramı güzel olur. Ama imkânı daha iyi olanlar, kardeşlerine çayın yanında gevrek tarzı şeyler de ikram edebilirler. Bu ikram, yaz günlerinde işten yemek yemeden doğrudan derse gelenler için gerçekten de çok makbul bir ikram olarak değerlendirilir. Efendimiz *aleyhisselam* şöyle buyurmuştur:

وَمَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلْيُكْرِمْ صَيفَهُ

“Kim Allah’a ve ahiret gününe iman ediyorsa misafirine ikramda bulunsun.”⁴⁷

☀ Telefonlar dışarı çıkartılarak dersin bölünmemesine özen gösterilmelidir. Hatta sesleri kapatılarak aklın onlarda kalmaması da temin edilmelidir.

☀ Söz kesmemeye dikkat etmeli ve konuşan kardeşlerimizi sabırla dinlemeyi bilmeliyiz.

☀ Özellikle ilim meclislerine gidenlerin, konuşmaktan daha çok dinlemeleri gerektiğini akıllarından çıkarmamaları gerekmektedir. Hikmet sahibi insanlar şöyle demişlerdir: “İnsana, dinlediği şeyler konuştuğundan daha fazla olsun diye bir dil, iki kulak verilmiştir.”

☀ Büyüklere söz önceliği verilmelidir. Bu Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*'in sünnetidir. Sahabe arasında geçen şu olay meseleyi çok güzel ifade etmektedir:

---

⁴⁷ Buharî ve Müslim rivayet etmiştir.

“Abdullah b. Sehl ve Muhayyisa b. Mes’ûd, sulh günlerinde Hayber’e gitmişlerdi. (İşlerini görmek için birbirlerinden) ayrıldılar. Neticede Muhayyisa (buluşma yerine geldiğinde) Abdullah b. Sehl’i kanlar içinde can çekişirken buldu. Onu defnetti ve sonra Medine’ye döndü. (Abdullah’ın kardeşi) Abdurrahman b. Sehl (durumu öğrenince yanına) Mes’ûd’un oğulları Muhayyisa ve Huvayyisa’yı da alarak Peygamber *sallallâhu aleyhi ve sellem*’e gitti. Oradakilerin yaşça en küçüğü olan Abdurrahman olayı anlatmaya başladı. Bunun üzerine Rasûlullah *sallallâhu aleyhi ve sellem*: ‘Sözü büyüğünüze bırak, sözü büyüğünüze bırak!’ buyurdu. Abdurrahman sustu ve olayı ötekiler anlattı.”⁴⁸

✿ Evlerden çıkışlarda topluca ve sesli bir şekilde çıkılmamaya özen gösterilmelidir. Özellikle de apartmanlardan çıkışta buna riayetimiz çok daha fazla olmalıdır. Dersler yaz günlerinde 11, 12’den aşağı bitmemek-

---

⁴⁸ Buharî ve Müslim rivayet etmiştir.

tedir. Bu saatlerde apartman sakinlerinin veya çocukların uyumuş olmalarını hesaba katmayı unutmamalıyız. Onlar uyumasa bile apartmanda konuşmanın anlamı nedir? Konuşacakların varsa, meclisten ayrılmadan konuş. Evden ayrıldığından dışarıya çıkana dek sessiz olmayı öğren. Dışarıya çıkıp insanlara rahatsızlık verme ihtimalin ortadan kalktığı anda arkadaşınla konuşmaya başlayabilirsin.

✿ Kapının tam karşısına oturmamaya özen göstermeli, eğer ille de oturmamız gerekiyorsa gözümüzü sakındırmayı bilmeliyiz. Kimi zaman ev sahibinin hanımı, çay vermek veya başka bir ihtiyaç için odaya yaklaşıyor, tam kapıya geldiğinde kapı bazen ansızın açılıveriyor ve bu nedenle kadın bir anda tüm erkeklerin bakışlarına maruz kalıyor! Böyle olmaması için kadınların görülebileceği yerlere oturmamaya özen göstermeliyiz.

Tabii burada kadınlara da büyük iş düşüyor. Evine misafir geldiği zaman kadın

her türlü ihtimali göz önüne almalı ve misafirlerin kendisini görebileceğini hesaba katarak kıyafetlerine azami derecede dikkat etmelidir. Saçını başını açarak evde dolaşması en azından o vakitlerde hiç de uygun değildir.

Buraya kadar anlatmaya çalıştığımız özellikle sohbet halkaları için meclis âdabına dair bazı kural ve kaidelerden ibarettir. Bunlara riayet ederek hem ahlakımızı tehzib etmeli hem de meclislerde unutulmuş Sünnetleri ihyâ etmeliyiz.

Rabbim yazdıklarımızla önce bizleri sonra da onu okuyan tüm kardeşlerimizi amel eylesin. (Âmîn)

Velhamdu lillahi Rabbi'l-âlemîn.

